Anu Mutanen, OTT, tenure track -professori 2.2.2023

LAUSUNTO EDUSKUNNAN PERUSTUSLAKIVALIOKUNNALLE VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄSTÄ EDUSKUNNALLE KOMISSION EHDOTUKSESTA EUROOPAN PARLAMENTIN JA DIREKTIIVIN ASETUKSEKSI MEDIAPALVELUJEN YHTEISESTÄ KEHYKSESTÄ SISÄMARKKINOILLA (EUROOPPALAINEN MEDIANVAPAUSSÄÄDÖS) JA DIREKTIIVIN 2010/13/EU MUUTTAMISESTA (U 84/2022 VP)

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan pyytämänä lausuntona otsikossa mainitusta valtioneuvoston kirjelmästä esitän kunnioittavasti seuraavan.

Yleistä

Valtioneuvoston kirjelmässä on kyse komission 16.9.2022 antamasta ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi mediapalvelujen yhteisestä kehyksestä sisämarkkinoilla (eurooppalainen medianvapaussäädös) ja direktiivin 2010/13/EU muuttamisesta (COM (2022) 457 final) sekä ehdotuksesta laaditusta muistiosta. Valtioneuvosto on lähettänyt kirjelmän perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella eduskunnalle 10.11.2022.

Valtioneuvoston kirjelmässä on kuvattu ehdotuksen tavoitetta ja sisältöä. Median vapautta koskeva säädösehdotus on osa EU:n pyrkimyksiä edistää demokraattista osallistumista, disinformaation torjumista sekä median vapauden ja moninaisuuden tukemista Euroopan demokratiatoimintasuunnitelman mukaisesti. Säädösehdotuksen tavoitteena on poistaa mediasisämarkkinoita ja mediapalveluiden tarjoajia koskevia ongelmia. Ehdotus pyrkii suojelemaan median moninaisuutta ja itsenäisyyttä EU:ssa sekä varmistamaan, että julkiset ja yksityiset mediayhtiöt voivat nykyistä helpommin toimia EU:n sisämarkkinoilla huomioiden media-alan murroksen ja digisiirtymän.

Säädösehdotus pohjautuu komission oikeusvaltioraportteihin ja audiovisuaalisia mediapalveluja koskevaan direktiiviin (AVMS-direktiivi, 2010/13/EU). Lisäksi ehdotus kytkeytyy digipalvelusäädökseen (DSA), digimarkkinasäädökseen (DMA, (EU) 2022/1925) ja uusiin disinformaation torjuntaa edistäviin käytänneohjeisiin (COM (2021) 262 final).

Komissio antoi yhdessä median vapautta koskevan säädösehdotuksen kanssa suosituksen koskien media-alan sisäisiä suojakeinoja toimituksellisen riippumattomuuden ja omistuksen läpinäkyvyyden edistämiseksi ja varmistamiseksi (C (2022) 6536 final). Suosituksen tavoitteena on edistää mediapalvelujen tarjoajien toimituksellista riippumattomuutta ja parantaa mediaomistuksien läpinäkyvyyttä entisestään EU:n sisämarkkinoilla.

Valtioneuvosto kannattaa asetusehdotuksen tavoitteita edistää median vapautta ja mediamarkkinoiden toimivuutta EU-alueella. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ehdotettavien säännösten mukanaan tuomien uusien velvollisuuksien hallinnollinen taakka kansallisille viranomaisille ja mediapalvelujen tarjoajille jää kohtuulliseksi. Valtioneuvosto katsoo kuitenkin, että asetusehdotuksessa on monia epäselviä ja selvitystä vaativia kohtia liittyen etenkin esityksen ja olemassa olevan sääntelyn suhteeseen, määritelmiin, viranomaistehtäviin, seuraamuksiin, ja kansalliseen liikkumavaraan, joita valtioneuvosto pitää tärkeänä selvittää kokonaisuutena neuvottelujen edetessä.

Valtioneuvosto yhtyy komission arvioon siitä, että median digitalisoituessa enenevissä määrin ongelmat ovat luonteeltaan rajat ylittäviä. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotus on toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen mukainen.

Asetusehdotuksen oikeusperustana on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 114 artikla. Valtioneuvosto katsoo, että komission esittämä oikeusperusta on lähtökohtaisesti asianmukainen, mutta ehdotettavan asetuksen laajuutta on neuvottelujen kuluessa syytä tarkastella myös suhteessa oikeusperustaan. Tietyistä ehdotetuista säännöksistä tulisi valtioneuvoston mukaan saada tarkempaa tietoa neuvottelujen aikana, jotta niiden riittävä liityntä SEUT 114 artiklaan (sisämarkkinoiden toiminta) voidaan varmistaa.

Kirjelmään sisältyy ehdotuksen suhdetta perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin koskeva jakso. Kirjelmän mukaan ehdotusta on arvioitava ainakin perustuslain 10 §:n (yksityiselämän suoja), 12 §:n (sananvapaus ja julkisuus) ja 18 §:n (oikeus työhön ja elinkeinovapaus) kannalta.

Arvio

Yleisarvio

Vapaan ja moniarvoisen mediaympäristön turvaamista tavoittelevalla asetusehdotuksella eurooppalaiseksi medianvapaussäädökseksi on useita yhtymäkohtia valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellisiin seikkoihin kuten demokratian ja oikeusvaltion toimivuuteen. Kirjelmään sisältyvässä jaksossa ehdotuksen suhteesta perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin on tarkasteltu eräitä ehdotuksen keskeisiä perusoikeusliityntöjä. Esillä ei sen sijaan ole arviointia esimerkiksi perustuslain 2 §:ssä turvatun kansanvaltaisuuden ja oikeusvaltioperiaatteen näkökulmasta.

Ehdotuksella on useita yhtymäkohtia perusoikeussäännöksiin. Kirjelmä sisältää joitakin keskeisiä seikkoja perustuslain 10 §:n mukaiseen yksityiselämän suojaan, 12 §:ssä säädettyyn sananvapauteen sekä 18 §:ään elinkeinovapaudesta kytkeytyvästä valtiosääntöisestä arviointiperustasta, mukaan lukien perustuslakivaliokunnan ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkintakäytäntöä. Ehdotuksessa on tuotu esille eräitä näiden perusoikeuksien kannalta merkityksellisiä säännösehdotuksia, mutta varsinaista perustuslainmukaisuusarviointia kirjelmä ei sisällä.

Ehdotuksella on perusoikeuksia rajoittavia kuin niitä edistäviäkin vaikutuksia, joita voi kytkeytyä samaankin säännösehdotukseen. Esimerkiksi media-alan yrityskeskittymien sääntelyllä (21 artikla) voi arvioida olevan paitsi sananvapautta edistäviä vaikutuksia myös sitä rajoittavia ulottuvuuksia samoin kuin elinkeinovapautta rajoittavaa merkitystä. Ehdotetulla 17 artiklalla erittäin suurten verkkoalustojen velvollisuuksista suhteessa tiedotusvälineissä julkaistuun sisältöön on nähtävissä sananvapautta edistävää merkitystä mutta myös elinkeinovapauteen puuttuvaa vaikutusta. Tällaisista vaikutuksista huolimatta kirjelmään ei kuitenkaan sisälly

varsinaista perusoikeuspunnintaa. Lisäksi yleisellä tasolla voi huomauttaa siitä, että perustuslainmukaisuuden arvioinnissa tulisi ottaa johdonmukaisesti huomioon myös perusoikeuksien yleisten ja erityisten rajoitusedellytysten merkitys.

Lähdesuoja

Kirjelmässä on nostettu perustuslain 10 §:n mukaisen yksityisyyden suojan ja 12 §:n mukaisen sananvapauden osalta esille asetusehdotuksen 4 artikla, jossa säädettäisiin lähdesuojan henkilöpiiristä ja lähdesuojasta poikkeamisesta, mukaan lukien tilanteet, joissa kotirauhan piiriin voitaisiin kohdistaa pakkokeinoja lähdesuojan murtamiseksi. Tästä ei ole kuitenkaan edetty varsinaiseen perustuslainmukaisuuden arviointiin. Esimerkiksi perustuslain 10 §:n 4 momentin merkitystä ei avata, mikä olisi olennaista, sillä kyse olisi osaltaan myös luottamuksellisen viestinnän salaisuuden suojaan puuttumisesta. Kirjelmässä todetun tavoin on syytä korostaa, että ehdotuksen 4 artikla sisältää yleisiä käsitteitä (kuten ”yleistä etua koskeva pakottava syy”, ”kansallinen turvallisuus” ja ”vakavan rikoksen tutkinta”), joiden suhdetta perustuslain 10 §:ään on syytä täsmentää.

Samoin voi yhtyä valtioneuvoston näkemykseen siitä, että ehdotettua sääntelyä tulee arvioida vielä tarkemmin ainakin suhteessa lähdesuojaa koskevaan kansalliseen sääntelyyn ja median itsesääntelyyn sekä ottaa myös huomioon sananvapauteen kohdistuvat rajoitukset. On esimerkiksi merkillepantavaa, että lähdesuojan henkilöpiiri vaikuttaisi laajentuvan kansalliseen lainsäädäntöön nähden tavalla, jota olisi syytä selventää (esimerkiksi mitä tarkoitetaan perheenjäsenen käsitteellä). Kirjelmän perustuslakijaksossa ei tuoda tältä osin esille sitä, että ehdotus vaikuttaisi aiheuttavan muutostarpeita lakiin sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (460/2003), jonka 16 §:ssä säädetään lähdesuojasta. Mainitulla lailla on annettu perustuslain sananvapaussäännöksen mukaisia tarkempia säännöksiä sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä (ks. PeVM 14/2002 vp). Ehdotetun sääntelyn käsitteellisestä yleisyydestä johtuen on osin vaikea arvioida, missä kaikissa tilanteissa voitaisiin puuttua lähdesuojaan ja onko kyseessä tiukennus vai laajennus kansallisesti säädettyihin poikkeuksiin lähdesuojasta.

Median valvonta

Asetusehdotuksessa on useita median valvontaa tarkoittavia säännöksiä. Asetusehdotuksen 7 artiklan mukaan asetuksen kolmannen luvun (Sääntely-yhteistyön puitteet ja hyvin toimivat mediapalvelujen sisämarkkinat) säännöksiin liittyvät valvontatehtävät tulisivat sille kansalliselle riippumattomalle valvontaviranomaiselle, joka on nimetty kansalliseksi sääntelyviranomaiseksi AVMS-direktiivin 30 artiklan mukaan. Lisäksi asetuksessa säädettäisiin uudesta, riippumattomasta ja neuvoa-antavasta Euroopan mediapalveluiden lautakunnasta, joka korvaisi AVMS-direktiivin mukaisen Euroopan mediavalvontaviranomaisten yhteistyöverkoston (ERGA). Suhteessa ERGAan lautakunnan tehtäväkenttä laajenisi. Asetuksen 9 artiklan mukaan lautakunnan on hoidettava tehtäviään ja käytettävä valtuuksiaan täysin riippumattomasti. Erityisesti lautakunta ei saa tehtäviään hoitaessaan tai valtuuksiaan käyttäessään pyytää eikä ottaa vastaan ohjeita miltään hallitukselta, toimielimeltä, henkilöltä tai elimeltä.

Asetusehdotukseen sisältyviä mediavalvontaa koskevia säännöksiä voidaan pitää merkittävinä erityisesti perustuslain 12 §:ssä turvatun sananvapauden näkökulmasta. Kirjelmän perustuslakijaksossa asiaa on kuitenkin käsitelty vain toteamalla, että lautakunnan perustaminen edistäisi sananvapauden tehokasta ja puolueetonta toteutumista koko unionin alueella. Kirjelmässä ei ole lainkaan käsitelty median valvontaa koskevan sääntelyn merkitsemiä sananvapautta rajoittavia ulottuvuuksia. Kannassaan valtioneuvosto kuitenkin ottaa huomioon sen, että Suomessa lehdistö ei ole aiemmin kuulunut viranomaisvalvonnan piiriin nyt ehdotettavassa laajuudessa.

Sananvapauteen kohdistuvien rajoitusten näkökulmasta voi yhtyä valtioneuvoston varaukselliseen suhtautumiseen julkisen palvelun median valvontaa koskeviin säännösehdotuksiin. Samoin on syytä pitää tärkeänä, että jatkoneuvottelujen aikana täsmennettäisiin lautakunnan riippumatonta asemaa suhteessa komissioon. Sananvapauden toteutumisen kannalta on tärkeää huolehtia siitä, että median toiminnan valvontaa ei voida käyttää ennakkosensuurin toteuttamiseen. Tämän vuoksi on syytä korostaa, että toimituksellisen sisällön arvioinnin ei tule kuulua viranomaisen toimivaltaan (ks. LiVL 40/2022 vp).

Suhde Yleisradio Oy:stä annettuun lakiin

Julkisen palvelun median toiminnan riippumattomuutta turvaavat säännösehdotukset (5 artikla) edellyttäisivät kirjelmän mukaan muutoksia Yleisradio Oy:stä annettuun lakiin (1380/1993). Eurooppalaisen medianvapaussäädöksen seurauksena laissa tulisi säätää tarkemmin Yleisradio Oy:n johdon valinnasta, toimikaudesta ja irtisanomisesta. Muutosten laajuus riippuisi siitä, miten Yleisradio Oy:stä annetun lain ja myös osakeyhtiölain (624/2006) katsotaan täyttävän asetuksen kriteerejä.

Yleisradio Oy:stä annetussa laissa on määritelty muun muassa yhtiön tehtävistä, hallintoneuvoston jäsenten toimikausista sekä valintakriteereistä ja hallituksen jäsenten valintakriteereistä. Lain 5 §:n mukaan hallintoneuvoston jäsenet valitsee eduskunta vaalikauden ensimmäisillä valtiopäivillä. Heidän toimensa alkaa niin pian kuin vaali on toimitettu ja kestää seuraavan hallintoneuvoston jäsenten vaalin toimittamiseen. Hallintoneuvoston jäseniksi on valittava tiedettä, taidetta, sivistystyötä ja elinkeino- ja talouselämää tuntevia sekä eri yhteiskunta- ja kieliryhmiä edustavia henkilöitä. Lain 6 §:n mukaan hallintoneuvoston tehtävänä on huolehtia ja valvoa, että julkisen palvelun ohjelmatoiminnan mukaiset tehtävät tulevat suoritetuiksi. Yleisradiota koskevan lain 6 c §:n mukaan hallitus valitsee ja vapauttaa yhtiön toimitusjohtajan. Yhtiön tehtävistä säädetään lain 3 luvussa (ks. PeVL 32/2021 vp).

Perustuslain 36 §:n 2 momentin mukaan eduskunta valitsee muita tarvittavia toimielimiä sen mukaan kuin perustuslaissa, muussa laissa tai eduskunnan työjärjestyksessä säädetään. Tällainen toimielin on muun muassa Yleisradio Oy:n hallintoneuvosto (HE 1/1998 vp, s. 89, ks. PeVL 23/1993 vp).

Merkille pantavaa on, että kirjelmän perustuslakijaksossa ei ole lainkaan kiinnitetty huomiota Yleisradio Oy:stä annettuun lakiin kohdistuvien muutostarpeiden valtiosääntöoikeudelliseen merkityksellisyyteen. Kirjelmässä on muualla tuotu asianmukaisesti esille, että Yleisradion tehtäviä, rahoitusta ja valvontaa koskevista asioista päätetään vakiintuneen valtiosääntöisen

käytännön mukaan parlamentaarisesti. On syytä korostaa, että eduskunnan valtiopäivätoiminta ei voi olla ulkopuolisen valvonnan kohteena, vaan se on säädetty perustuslaissa (erityisesti 42 ja 74 §) eduskunnan puhemiehen ja perustuslakivaliokunnan tehtäväksi.

Asian valtiosääntöoikeudellisen merkityksen vuoksi on tärkeää korostaa valtioneuvoston kantaa siitä, että on tarpeellista vielä tarkentaa, minkä julkisen palvelun median toimielinten jäsenten valintaa, toimikautta ja irtisanomista ehdotuksen 5 artiklan kriteerit koskevat ja miten kriteerit vaikuttavat Yleisradion hallintoelimiin. Lisäksi on syytä painottaa, että Yleisradio Oy on eduskunnan alainen toimija ja että siihen kohdistuvat lainmuutostarpeet ja sen alistaminen ehdotetun mukaiselle valvonnalle vaatii vielä huolellisen perustuslainmukaisuusarvioinnin.

Suhde elinkeinovapauteen ja omaisuuden suojaan

Asetukseen sisältyisi säännöksiä mediamarkkinoiden keskittymisen estämisestä, rajoituksia julkisen palvelun median johdon irtisanomiselle sekä avoimuusvelvoitteita palveluntarjoajille palvelun omistuksen suhteen. Tällaiset säännökset ovat merkityksellisiä perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvatun elinkeinovapauden näkökulmasta.

Kirjelmässä on todettu yleisellä tasolla, että ehdotus edistäisi elinkeinovapauden toteutumista poistamalla sijoittautumisvapauden ja palvelujen tarjoamisen esteitä sekä rajoittamalla tiettyjen markkinatoimijoiden riskiä joutua syrjivän kohtelun kohteeksi. Lisäksi on tuotu esille, että markkinoiden keskittymistä estävät säännökset, jotka voisivat mahdollisesti tarkoittaa yrityskaupan kieltämistä, purkamista ja ehtojen asettamista, ovat merkityksellisiä elinkeinovapauden kannalta.

Mainitut toimenpiteet voisivat merkitä elinkeinovapauden rajoituksia. Jotta asetuksen vaikutukset elinkeinovapauteen voidaan arvioida yksityiskohtaisesti, on jatkoneuvotteluissa saatava selvyyttä etenkin siihen, mihin toimiin kansalliset viranomaiset voisivat ryhtyä median keskittymisen estämiseksi. Elinkeinovapauteen ja kenties perustuslain 15 §:n mukaiseen omaisuudensuojaankin liittyviä vaikutuksia saattaisi kohdistua myös laitteiden ja käyttöliittymien valmistajiin ja kehittäjiin. Tätä ei ole kirjelmässä arvioitu, mutta esille on kuitenkin tuotu, että

tältä osin arviota ehdotuksen käytännön vaikutuksista tulisi valtioneuvoston mielestä tarkentaa. Mainittu olisi tarpeen myös yksityiskohtaisen perustuslainmukaisuusarvioinnin mahdollistamiseksi.

Toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen mukaisuus

Valtioneuvoston kirjelmään sisältyy jakso ehdotuksen suhteesta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteeseen, jossa on kuitenkin pääsiassa käyty läpi vain ehdotuksen suhdetta toissijaisuusperiaatteeseen. Kirjelmään sisältyvää toissijaisuusperiaatteen sisällön yleistä läpikäymistä voi pitää asianmukaisena. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotus on toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen mukainen viitaten komission arvioon siitä, että median digitalisoituessa sen ongelmat ovat luonteeltaan rajat ylittäviä. Käsittääkseni kaikki ehdotuksen sisältö ja tavoitteet eivät kuitenkaan ole suoranaisesti koottavissa digitalisaation ja kansainvälisyyden alle, vaan ongelmina on todettu myös kansallisia, osin oikeusvaltio-ongelmiin liittyviä, kehityskulukuja, joissa esimerkiksi vapaan median toiminta estyy ja mediamarkkinat keskittyvät tiedotusvälineiden riippumattomuuden vaarantavalla tavalla.

Asetusehdotuksen taustalla on nähdäkseni tarve puuttua eräiden EU- jäsenvaltioiden oikeusvaltio-ongelmiin, joihin kytkeytyy muun ohella tiedonvälityksen vapauden heikentymistä. Suomi ei kuulu näihin jäsenvaltioihin, mikä osaltaan perustelee U-kirjelmässä omaksuttua varsin varauksellista suhtautumista asetusehdotukseen. Myös liikenne- ja viestintävaliokunta on kirjelmästä antamassaan lausunnossa todennut, että ehdotettu asetus ei ole Suomessa tarpeen sananvapauden ja tiedonvälityksen toteuttamiseksi. Demokratiakehitys eräissä EU:n jäsenvaltioissa on kuitenkin osoittanut, että säädökselle on unionin tasolla tarvetta. (LiVL 40/2022 vp.) Voi myös todeta, että komission toimivalta vaikuttaa olevan eräiden jäsenvaltioiden ongelmat huomioon ottaen vähäinen tai joka tapauksessa täsmentymätön siinä, miten tosiasiallisesti turvataan jäsenvaltion toimenpiteiden kohteena olevan mediapalvelun tarjoajan asema ja riippumattomuus.

Kirjelmässä tehdään yleisiä kansallisia havaintoja siitä, että Suomessa median vapaus on toimivan itsesääntelyjärjestelmän ansiosta korkealla tasolla ja että Suomessa toimivat mediayhtiöt ovat verrattain pieniä ja tietylle kielialueelle keskittyviä. Suomeen kohdistuvan tarkastelun sisällyttäminen kirjelmään on sinänsä asianmukaista ottaen erityisesti huomioon suuren valiokunnan kannat siitä, että valtioneuvoston on käsiteltävä eduskunnalle lähettämässään U-kirjelmässä tai muussa selvityksessä toissijaisuusperiaatteen toteutumista nimenomaan Suomen kannalta (ks. SuVL 12/2010 vp). Samalla on kuitenkin pantava merkille, että valtioneuvosto on esittänyt asiassa varsin yleisiä huomioita yksityiskohtaisen tarkastelun sijasta.

Kirjelmässä on vain vähän suhteellisuusperiaatteeseen kytkeytyvää tarkastelua. Asetusehdotuksessa on tältä osin tehty arviointia siitä, miksi asiassa tarvitaan direktiivin sijaan asetus. Nähdäkseni olennaista olisi myös perustella, miksi tavoitteisiin ei voida päästä suosituksin ottaen huomioon myös se, että asetusehdotuksen yhteydessä on annettu tavoitteiltaan sitä vastaava komission suositus.

Oikeusperusta

Valtioneuvosto toteaa kirjelmässään, että ehdotettavan asetuksen laajuutta on neuvottelujen kuluessa syytä tarkastella myös suhteessa oikeusperustaan. *Nähdäkseni asian jatkoneuvotteluissa on syytä korostaa tarvetta varmistua siitä, että ehdotetulla sääntelyllä on kaikkinensa riittävä liityntä sisämarkkinoiden toimintaan SEUT 114 artiklassa tarkoitetulla tavalla.*

Kokonaisarvio

Edellä tässä lausunnossa esitetyn perusteella voi kaikkiaan yhtyä valtioneuvoston kantaan siitä, että ehdotuksen useat kohdat ja niistä muodostuva kokonaisuus kaipaavat vielä lisäselvitystä ja täsmentämistä liittyen muun muassa ehdotuksen ja voimassa olevan sääntelyn suhteeseen, määritelmiin, viranomaistehtäviin, seuraamuksiin ja kansalliseen liikkumavaraan. Asian jatkoneuvotteluissa on syytä korostaa valtioneuvoston kirjelmässä esitetyin tavoin sitä, että lähdesuojan kansallisesti korkea taso ei heikkene ja että asetuksen vaikutukset yksityiselämän suojaan, sananvapauteen, elinkeinovapauteen ja omaisuuden suojaan selvitetään

täsmällisesti. Samoin on tarpeen ottaa huomioon Euroopan ihmisoikeussopimuksesta tulevat oikeusturva- ja muut velvoitteet.

Käsiteltävänä olevan ehdotuksen tavoitteet mediasisämarkkinoita ja mediapalveluiden tarjoajia koskevien ongelmien poistamisesta ovat sinänsä epäilyksittä myös valtiosääntöoikeudellisesta näkökulmasta kannatettavia. Toisaalta ehdotuksen perusteella ei voi täysin vakuuttua siitä, että kaikki ehdotetut toimenpiteet tosiasiassa myötävaikuttaisivat mainittujen tavoitteiden saavuttamiseen. Tältä osin voi esimerkiksi kysyä, edistäisivätkö uudelle lautakunnalle asetetut tehtävät kaikilta osin ehdotuksen tavoitteita vai olisiko niillä ennemminkin median vapautta ja sananvapautta estäviä ulottuvuuksia. Ehdotuksen voi lisäksi katsoa sisältävän Suomen kannalta joitakin epäsuotavia ja osin epäselviäkin säännöksiä esimerkiksi median valvonnan lisäämisestä. Ehdotus merkitsisi nykyisessä muodossaan kaikkiaan useita perusoikeusrajoitteita. Näin ollen on syytä korostaa tarvetta pidättäytyä sellaisesta kansallisen lainsäädännön näkökulmasta heikentävästä EU-tason sääntelystä, jonka kytkös tavoiteltujen päämäärien toteutumiseen on kyseenalaista. Tältä osin korostuu myös tarve kansallisen liikkumavaran selvittämiselle.

Kirjelmän ei voi kaikkiaan katsoa antavan vielä riittäviä aineksia perustuslainmukaisuuden tulkintakannanotoille valtioneuvoston kannoista. Ottaen huomioon käsiteltävänä olevan asiakokonaisuuden merkityksellisyyden perustuslain kannalta olisi ollut asianmukaista, että kirjelmässä olisi tarkemmin ja systemaattisemmin arvioitu asian perustuslakikytkentöjä ja asiassa relevanttia tulkintakäytäntöä. Nähdäkseni on selvää, että ehdotukseen on syytä kohdistaa kattava perustuslainmukaisuuden arviointi asian valmistelun mahdollisesti edetessä ja kantojen vielä konkretisoituessa. Lisäksi on aiheellista painottaa perustuslain 96 ja 97 §:n nojalla eduskunnan riittävää ja ajantasaista informointia sekä eduskunnan mahdollisuutta vaikuttaa myös jatkossa Suomen kannan muodostamiseen.

Tuon vielä lausuntoni lopuksi esille muutaman käsitteellisen seikan: Kiinnitän huomion tarpeeseen varmistaa, että valtiopäiväasian nimike (”direktiivin asetukseksi”) vastaa kirjelmän kohdetta (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus). Lisäksi huomionarvoista on mielestäni se, että asetusehdotuksessa ja valtioneuvoston kirjelmässä on käytetty medianvapauden kä-

sitettä, kun puolestaan Euroopan perusoikeuskirjan 11 artiklassa viitataan termiin ”tiedonvälityksen vapaus”. Mainituilla käsitteillä lienee tarkoitettu samaa, ja nähdäkseni käsitteitä olisi syytä käyttää yhdenmukaisesti.

Helsingissä 2.2.2023

Anu Mutanen, OTT, tenure track -professori